

Sylaby zo SJL na test

LITERATÚRA

1. Literárne druhy (lyrika, epika, dráma)

Lyrika

- vonkajšia kompozícia: názov, verš, strofa, spev
- lit. žánre: sonet, óda, elégia, populárna pieseň...
- spoločenská, ľúbostná, reflexívna, duchovná (náboženská), čistá a prírodná lyrika
- umelecké jazykové prostriedky: anafora, zvukomalba, básnické prirovnanie, metafora, metonymia, symbol, epiteton, protiklad (kontrast)

Epika

- vonkajšia kompozícia: názov, veta, odsek, kapitola
- vnútorná kompozícia: expozícia, zápleтка, vyvrcholenie, obrat, rozuzlenie
- lit. žánre: balada, poviedka, novela, román (historický, sociálny, psychologický, fatalistický, unanimitický)...
- kompozičné postupy: chronologický/kronikársky, retrospektívny, reťazový...
- typy rozprávača: vševediaci, priamy/subjektívny, personálny, nespoľahlivý...
- typy literárnych postáv: charakterový, sociálny, idealizovaný

Dráma

- vonkajšia kompozícia: názov, replika, (monológ a dialóg), výstup, dejstvo, autorská poznámka, scénické poznámky
- vnútorná kompozícia – expozícia, kolízia, kríza, peripetia, katastrofa
- lit. žánre: tragédia, komédia (veselohra), činohra, absurdná dráma

2. Veršové systémy – časomiera (elegické distichon), sylabizmus, sylabotonizmus, voľný verš

časomerný veršový systém – antika, slov. klasicizmus (J. Kollár – Předzpěv zo Slávy dcery)

sylabický – barok (H. Gavlovič), romantizmus (S. Chalupka, A. Sládkovič, J. Botto, J. Král)

sylabotonický – slov. realizmus, literárna moderna (I. Krasko)

3. Literárne obdobia a umelecké smery: starovek, humanizmus a renesancia, barok, klasicizmus, romantizmus, realizmus (v slov. lit.: 1. vlna – opisný, 2. vlna – kritický), literárna moderna (symbolizmus, impresionizmus, dekadencia), medzivojnová literatúra (stratená generácia; vitalizmus, katolícka moderna, sociálno-psychologický realizmus, expresionizmus, socialistický realizmus, naturizmus), lit. po r. 1945 (spasiteľský prúd lit.; pop poézia, existencializmus, postmoderna, absurdná dráma, exilová lit.)

4. pozri tabuľku **Autori a štandardizované literárne diela**

- + humor, irónia, satira
- + palimpsest, persifláž

Autori a štandardizované literárne diela

P. č.	Autor	Národná lit.	Literárne dielo	Forma
1.	Sofokles	svetová	Antigona	dráma
2.	W. Shakespeare		Hamlet	
3.	H. Gavlovič	slovenská	Valaská škola – mravív stodola	poézia
4.	Moliére	svetová	Lakomec	dráma
5.	J. Kollár	slovenská	Slávy dcera – Předzpěv	poézia
6.	A. S. Puškin	svetová	Kapitánova dcera	próza
7.	S. Chalupka	slovenská	Mor ho!	poézia
8.	A. Sládkovič		Marína	
9.	J. Botto		Smrť Jánošíkova	
10.	J. Kráľ		Zakliata panna vo Váhu a divný Janko	dráma
11.	J. Palárik		Dobrodružstvo pri obžinkoch	
12.	M. Kukučín		Keď báčik z Chochoľova umrie	próza
13.	J. G. Tajovský		Maco Mlieč	dráma
14.			Statky-zmätky	
15.	Timrava		Ľapákovci	próza
16.	I. Krasko			poézia
17.	E. M. Remarque	svetová	Na západe nič nové	próza
18.	J. Smrek	slovenská		poézia
19.	R. Dilong			
20.	M. Urban		Živý bič	próza
21.	J. Cíger Hronský		Jozef Mak	
22.	D. Chrobák		Drak sa vracia	
23.	P. Jilemnický	O dvoch bratoch		
24.	J. D. Salinger	svetová	Kto chytá v žite	próza
25.	M. Válek	slovenská		poézia
26.	M. Rúfus			
27.	J. Urban			
28.	A. Bednár		Kolíška	próza
29.	L. Mňačko		Ako chutí moc	
30.	D. Dušek		Kufor na sny	
31.	I. Bukovčan		Kým kohút nezaspieva	dráma
32.	M. Lasica – – J. Satinský	Soirée		

SLOVENSKÝ JAZYK

Žiak by mal vedieť:

1. **Jazykové štýly** – HARPUN
2. **Slohové postupy** – IVOR – ku každému slohovému postupu minimálne 2 slohové žánre
3. **Spôsoby spracovania informácií:** konspekt, osnova, tézy, anotácia, bibliografický údaj...
4. **Z lexikálnej roviny:**
 - a) spôsoby **tvorenia** slov (odvodzovanie, skladanie) a **pretvárania slov** (skracovanie...)
 - b) rozdiel medzi **združeným pomenovaním** a **frazeologizmom**
 - c) **systém slovnej zásoby** (podľa lexikálneho významu, zaradenia do jazykových štýlov, spisovnosti, citového príznaku, pôvodu, dobového výskytu, štýlového rozvrstvenia slovnej zásoby)
 - d) **slovníky:** pravopisný (Pravidlá slovenského pravopisu), výkladový (Krátky slovník slovenského jazyka), synonymický (Synonymický slovník slovenčiny)...
5. **Zvuková rovina:**
 - a) **spodobovanie/znelostná asimilácia** – ak sa stretnú 2 spoluhlásky, z ktorých jedna je znelá a druhá neznelá, alebo neznelá spoluhláska so samohláskou
 - výnimky: sme – s je neznelá párová a m je znelá nepárová; ku mne – k je neznelá párová a u je samohláska, ale ide o spojenie predložky s osobným zámenom ap.
 - b) **rozdeľovanie** domácich a cudzích **slov na slabiky:** die-ťa, di-é-ta ap.
 - c) **prozodické vlastnosti reči** (melódia, výška hlasu; prízvuk, dôraz, emfáza; rytmus, tempo reči, prestávka, kvantita; timbre)
napr. melódia – klesavá (kadencia), stúpavá (antikadencia) alebo semikadencia (stúpavá alebo rovná)
prízvuk – vždy je na prvej slabike a v 4- a 5-slabičných slovách aj na predposlednej slabike
6. **Morfologická rovina** = slovné druhy: podstatné mená, prídavné mená, zámená, číslovky, slovesá, príslovky, predložky, spojky, častice, citoslovčia
7. **Syntaktická rovina:**
 - a) **vetné členy** (prísudok, podmet, predmet, príslovkové určenie, prívlastok, doplnok, prístavok; vetný základ)
 - b) vetné **sklady** – prisudzovací, určovací, prirad'ovacie
 - c) **druhy viet** – podľa obsahu, členitosti, zloženia
 - d) prirad'ovacie súvetia – zlučovacie, stupňovacie, vylučovacie, odporovacie
 - e) podrad'ovacie súvetia s vedľajšou vetou...
 - f) zvláštnosti vetnej stavby: **vsuvka, elipsa** atď.

8. Kodifikátori slovenského jazyka:

- a) 1. kodifikátor – Anton Bernolák – 1787 – kultúrna západoslovenčina
- b) 2. kodifikátor – Ľudovít Štúr – 1843 – kultúrna stredoslovenčina
- c) reforma slovenčiny – 1852 – M. M. Hodža a Martin Hatalla – etymologický princíp pravopisu (zavedenie y/ý)

9. Pôvod slovenského jazyka

- slovenčina patrí do indoeurópskej jazykovej rodiny

Indoeurópske jazyky napr.:

- a) germánske jazyky – nemčina, angličtina...
- b) románske jazyky – francúzština, taliančina...
- c) **slovanské jazyky:**

- **západoslovanské (slovenčina, čeština, poľština, horná a dolná lužická srbčina)**
- **východoslovanské (ruština, ukrajinčina, bieloruština, rusínsky jazyk)**
- **južnoslovanské (slovinčina, srbčina, chorvátčina, bulharčina, macedónčina)**

DIAKRITICKÉ znamienka (4): dlžeň, mäkčeň, dve bodky (na ä), vokáň (na ô)

INTERPUNKČNÉ znamienka (13): bodka, čiarka, otáznik, výkričník, tri bodky, bodkočiarka, dvojbodka, úvodzovky, pomlčka, spojovník, lomka, zátvorky, apostrof